

Роль і місце обласної бібліотеки у формуванні національної свідомості дітей і підлітків та збереження культурної спадщини краю

Шановні колеги! Ми вітаємо вас на Закарпатті, в самому центрі Європи, у благодатному краї, де мальовничі та затишні міста і села увібрали в себе середньовічну і життєдайну силу древніх Карпат. Закарпаття — єдина область України, яка межує з чотирма центральноевропейськими державами. Це справжня перлина України, де можна чудово відпочити, зміцнити здоров'я, познайомитися з самобутньою історією та культурою. Унікальна природа Верховини й Гуцульщини, замки-фортеці та дерев'яні церкви, Синевирське озеро і Долина нарцисів, захмарна Говерла та швидкоплинна Тиса запам'ятаються кожному, хто хоч раз побуває тут.

Обласний центр Закарпаття — місто з тисячолітньою історією, значний культурний і економічний центр України. Надзвичайно привабливе і різноманітне архітектурне обличчя Ужгорода, яке поєднало сиву давнину і сьогодення. В історичній частині міста розташована Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва. Сьогодні — це найбільша в області книгозбірня дитячої та юнацької літератури, фонд якої налічує 153 тис. прим. бібліотечних документів та 177 назв періодичних видань, де діти та молодь безкоштовно отримують інформацію, спілкуються, творчо розвиваються. Відомо, що людина прилучається до національної культури через книгу, з якою тісно пов'язана доля національної культури. Тому вкрай важливим став Указ Президента України № 1088/2006 від 15 грудня 2006 року «Про проведення в Україні у 2007 році Року української книги». Пріоритетним напрямом діяльності нашої бібліотеки була і залишається популяризація книги, а головним завданням є збереження та донесення до користувача у первозданному вигляді духовної культури минулого.

Щоб зробити читання привабливим, а коло шанувальників книги ширшим, бібліотека в постійному пошуку нестандартних цікавих форм роботи. Серед традиційних, але улюблених — Всеукраїнський тиждень дитячої та юнацької книги, на відкритті якого зазвичай збираються письменники Галина Малик, Христина Керита, Іван Хланта, Лідія Повх, Юрій Шип, Софія Сорока, частим гостем був і нині покійний Степан Жупанин. До проведення Тижнів книги з кожним роком залучаються все більше громадських організацій, шанувальників книги — дорослих і малих, свята стають справді всенародними. На високому організаційному рівні проходять у бібліотеці обласні тури всеукраїнських конкурсів «Найкращий читач року», «Хочу читати». Надовго запам'ятовуються читачам щорічні Шевченківські читання, програма яких завжди цікава і різноманітна: літературні свята з нагоди 100-річчя Уласа Самчука «Із забуття — в безсмертя», літературний вечір «Життя наче пісня — суворі і слава» (до 100-річчя від дня народження Є.Ф. Маланюка), літературне свято «Чудо-казки Корнія Чуковського», літературний вечір «Муза мужності і боротьби» — до 100-річчя Олега Ольжича, літературна композиція «Тріумф і трагедія Ірини Вільде», літературний вечір «Співець Срібної Землі» (до 110-річчя від дня народження В.С. Гренджі-Донського), літературне свято «Казковий світ дитинства Галини Малик» та багато ін. Останнім часом інтерес до письменства рідного краю помітно зріс, що, безперечно, має позитивний вплив на формування духовності читачів-дітей та збереження культурної спадщини краю. З метою збереження і відродження історичних, національно-культурних традицій нашого народу, виховання у дітей національної самосвідомості, бібліотека, як і всі бібліотеки області, що обслуговують дітей, підключилася до проведення Всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Моя мала Батьківщина». Конкурс пройшов активно, читачі-діти виявили чималий творчий потенціал, натхнення, глибокі патріотичні почуття, ніжну любов до своєї Батьківщини. Конкурсні роботи спонукали нас до створення альманаху дитячої творчості «На крилах добра і любові», до якої увійшли роботи дітей, які брали участь і у попередніх конкурсах «Хочу читати», «Нашадки пам'ять бережуть», «Світ без мурів очима дітей» та ін.

Виховання почуття патріотизму, поваги до культурного надбання минулих поколінь нерозривно пов'язано з вивченням історії, традицій рідного краю. Серед активних форм популяризації літератури про край — краєзнавчі дні, зустрічі з відомими людьми краю, вченими, уроки пам'яті, вивчення творчості місцевих письменників, історії краю, просвітницька робота екологічного напрямку. Варто згадати, наскільки плідними були тематичні зустрічі «Соло для професора», «Первоцвіти просять захисту», «Час лікувати доквілля» з професором Василем Комендарем. Традиційними стали родинні свята «Знай свій рід, своє слово, свою пісню», «Тато, мама і я — це читачів сім'я» за участі дитячих письменників краю Ольги Тимофєєвої, Софії Сороки. Кожного року до читачів приходить Ужгородський «Книжковий Миколай», і у рамках виставки-ярмарку відбувається свято-конкурс «Розкажи Миколаю, про що я читаю». Велику роль у вихованні підростаючого покоління на засадах краєзнавства і народознавства та пропаганди української книги бібліотека відводить читачьким об'єднанням. У нас активно працюють екологічний клуб «Зелена варта», етнографічний гурток «Джерельце», літературно-мистецька вітальня «Словоспів», ляльковий міні-театр «Теремок», завдяки діяльності яких значно підвищився інтерес дітей до фольклору і традицій свого народу.

Координуючи свою роботу з організаціями, що опікуються інтересами дітей та підлітків, бібліотека активно співпрацює з Закарпатським центром соціальних служб для молоді, зокрема, в плані організації заходів бібліотечного клубу соціально-психологічної допомоги підліткам та молоді «Діалог»; Державним управлінням екології та природних ресурсів Закарпатської області; обласним наркологічним диспансером з метою налагодження просвітницької та профілактичної роботи з підлітками та молоддю; Медико-соціальним реабілітаційним центром «Дорога життя». Традиційно запрошуємо до проведення заходів науковців Ужгородського національного університету. З кожним роком розширюється і коло громадських організацій, за участі та підтримки яких працює бібліотека, серед яких Закарпатська обласна організація ветеранів України, Закарпатське територіальне об'єднання ветеранів Афганістану, Закарпатський фонд соціальних гарантій військовослужбовців та ветеранів Збройних Сил, «Фундація регіональних ініціатив», обласна організація Спільки художників України, крайове товариство «Просвіта».

Виконуючи важливу місію — бути дзеркалом і пам'яттю народу, духовною скарбницею людства, бібліотека, згідно вимогам часу, виконує і таку важливу функцію, як забезпечення доступу до інформації. Зберігаючи і використовуючи традиційні технології, ми поступово змінюємо засоби формування і розповсюдження інформаційних ресурсів. У бібліотеках

України для дітей впровадження інформаційних технологій розпочалося вже понад 15 років тому, проте у Закарпатській обласній бібліотеці для дітей та юнацтва цей процес розпочався лише у 2003 році, коли було придбано перший комп'ютер. Упродовж 2003-2007 рр. бібліотека отримала 10 комп'ютерів з програмним забезпеченням, 5 принтерів, сканер, проектор «LG», чотири ксерокси, комбайн «Canon», що складається з принтера, ксерокса і сканера. Комп'ютерна техніка в бібліотеці використовується у виробничій діяльності для оформлення внутрішньої документації, у видавничій діяльності, зокрема, методом комп'ютерного друку бібліотека видає фахові посібники, а саме інструктивно-методичні листи, методичні поради, методико-бібліографічні матеріали тощо. Підключення до мережі Інтернет та наявність комп'ютерної техніки дозволили надавати читачам такі додаткові інформаційні послуги: пошук інформації в Інтернет на замовлення користувачів у разі її відсутності у фонді бібліотеки, ксерокопіювання, чорно-білий та кольоровий друк, сканування. Відкрито *web-сайт* бібліотеки, який складається з таких розділів: «Головна», «Екскурсія по бібліотеці», «Видавнича діяльність», «Творчість наших читачів», «План масових заходів». Наш фонд поповнився 100 екз. *CD-ROM* з інформацією довідкового характеру та на допомогу освіті, які використовуються під час проведення масових заходів з метою розвитку естетичних смаків користувачів. Придбано програму міні-ІРБІС на 3 робочі місця: «Адміністратор», «Каталогізатор», «Читач», що дозволило внести якісні зміни у технологію каталогізування документів та розпочати створення електронного каталогу нових надходжень і систематичної картотеки статей періодичних видань. На даний час кількість записів нових надходжень складає 2012, статей — 405. Корисним для поповнення інформаційних ресурсів бібліотеки стало створення електронної бази даних «Люби і знай свій рідний край», «Комп'ютерний репетитор», розпочато створення бази даних «Я — студент». Плануємо розмістити каталог нових надходжень на сайті бібліотеки, відкрито мультимедійний клас для користувачів-учнів 3-9 класів та Інтернет-клас для юнацтва.

Обласна бібліотека для дітей та юнацтва здійснює методичне керівництво бібліотеками області, що обслуговують дітей та юнацтво. Розробляються та надсилаються інструктивно-методичні листи з проведення конкурсів та методичні поради для роботи бібліотек області з юним користувачем. Вже видано такі методико-бібліографічні матеріали: «Олександр Духнович. Продовжувач традицій народних»; «Шляхами великої долі» — до 190-річчя Т.Г. Шевченка; «Казковий світ дитинства Галини Малюк»; «Людина щедрого таланту» — до 80-річчя В.І. Ладичка; науково-соціологічне дослідження «Формування здорового способу життя студентської молоді»; соціологічне вивчення «Ефективність використання бібліотеками області, що обслуговують юнацтво, видань ДБУ для юнацтва у 2000-2004 рр.»; інструктивно-методичні листи «Молодь проти наркотиків», «Популяризація української книги як чинник виховного впливу бібліотеки», «Бібліотека для дітей на допомогу патріотичному вихованню дітей та підлітків», «В моєму серці — Україна» — до 15-ї річниці Незалежності України та «Чорнобиль не має минулого часу»; збірники сценаріїв «Переможної пам'яті кроки» — до 60-річчя Перемоги та «Ой, хто в теремочку живе?» — з досвіду роботи лялькового міні-театру «Геремок»; методичні рекомендації «Формування екологічної культури підлітків та молоді»; методико-бібліографічні матеріали «Політ крізь століття» — до 105-річниці від дня народження Антуана де Сент-Екзюпері, «Я син народу, що вгору йде ...» — до 150-річниці від дня народження Івана Франка, «Співець Срібної землі» — до 110-річчя від дня народження Василя Гренджі-Донського. Видані у ПП «Ліра» бібліографічний покажчик «Письменники Закарпаття — дітям», буклет до 60-річчя бібліотеки та альманах творів дитячої творчості «На крилах добра і любові».

Зрозуміло, що в нашій роботі є багато проблем, пов'язаних, наприклад, з надходженням нової літератури, передплатою періодичних видань, але ми намагаємося робити все задля того, щоб діяльність бібліотеки значною мірою сприяла формуванню національної самосвідомості, культури і духовності читачів-дітей.